

Geleceği Olmayan Yüzyılda Çeviri ve Dayanışma: Öngörüşel Şekillendirmeye (Prefiguration) Karşı "İdealist" Çeviri (Aspirational Translation)¹

Mona Baker

Çeviren : Şerife Hilde Gülççek²

APA: Baker, M. (2020). Geleceği olmayan yüzyılda çeviri ve dayanışma: Öngörüşel şekillendirmeye (prefiguration) karşı "idealist" çeviri (aspirational translation) (Ş. H. Gülççek, Çev.). *Abant Journal of Translation and Interpreting Studies*, 1(1), 71-87.

Öz

Gelecek ve geleceğe dair düşünce ve öngörülerimiz bir süredir özellikle de siyaset kuramcıları, beşerî coğrafya uzmanları ve antropologlar tarafından akademik ilgi gören bir konudur. Bu makalede öncelikli olarak İtalyan Marksist kuramcı ve aktivist Franco 'Bifo' Berardi'nin olmak üzere alana ait literatürdeki çalışmaların bir kısmından yararlanılarak son zamanlarda çeviribilimcilerin dikkat çektiği iki aktivist stratejinin, öngörüşel şekillendirme (prefiguration) ve "idealist" çeviri (aspirational translation), etkileri ve sonuçları değerlendirilerek ortaya konan çıkarımlar incelenecektir. Geleceğe dair konumlanmalar hakkında farklı çıkarımlarda bulunan bu iki strateji üzerinde durarak, öngörüşel şekillendirme ve "idealist" çevirinin gördüğü ilginin Berardi'nin "geleceği olmayan yüzyıl" olarak adlandırdığı semiyokapitalizmin yükseliş noktasından ve dünyanın farklı yerlerindeki aktivistlerin çeşitli tecrübelerinden etkilendiğini öne sürmektedir. Çevirinin ve çevirmenlerin kendilerini geleceğe yönelik nasıl konumlandıkları, semiyokapitalizmin insan hayatının her alanı üzerinde artan hakimiyetine rağmen günümüzde hâlâ yeri olan olası durumların süregelen aşınımını tersine çevirmeye de durdurma yolunda önemli bir rol oynayabileceği savunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Öngörüşel şekillendirme, "idealist" çeviri, çeviri stratejileri, semiyokapitalizm, aktivizm

Giriş

Bu makalenin çıkış noktasında zaman ve mekân algımız da dahil olmak üzere dünyadaki yaşantımızı araçlar yoluyla algılıyor olmamız yatar. Makalenin devamında, özellikle de zaman kavramına ve 20. yüzyılda ve bu yüzyılın başlarında desteklenen ve kabul gören aktivist stratejilere karşı Franco Berardi'nin (2011) 21. yüzyıl için kullandığı "geleceği olmayan yüzyıl" ifadesinin aktivist çeviri stratejilerine ilişkin çıkarımlarına odaklanacağım. Öngörüşel şekillendirme ve öngörüşel şekillendirme odaklı çeviri ilerlemeye ve dünyayı radikal şekillerde değiştirme olasılığına karşı duyulan inançla şekillenen bir dönemin ruhunu yansıtırken, içinde bulunduğumuz çağın birtakım faktörlerin değişime etki edebileceğimize dair yeterliliğimizin aşınmasına ve genel bir umut kaybına yol açtığı bir çağ olduğunu öne süreceğim. Çaresizlik ve yabancılaşmanın hâkim olduğu bu yeni şartlar altında, Gaber'ın (2016) idealist çeviri olarak adlandırdığı strateji, pek çok kişinin yüzü hâlihazırda geleceğe dönük bir şekilde yaşadıkları değişimlere karşı daha duyarlı ve daha verimli bir yaklaşıma olanak sunabilir.

Burada sunulan argüman, yeni veri toplama ve analizi açısından doğrudan ampirik araştırmaya dayanmasa da Mısır devriminde faaliyet gösteren aktivist grupların siyasi hedeflerine ulaşmalarında çevirinin oynadığı destekleyici veya zorlaştırıcı role dair yapılan önceki araştırmaların bulgularına

Çeviri Makale (Translated Article)

Sisteme yüklenme tarihi (Submitted on): 14.09.2023

Kabul tarihi (Accepted for publication on): 24.08.2024

¹ Bu çalışma, Mona Baker tarafından kaleme alınan ve *Palgrave Communications* tarafından yayınlanan 'Translation and solidarity in the century with no future: Prefiguration vs. aspirational translation' başlıklı makalenin Türkçe çevirisinden oluşmaktadır. Makale ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Baker, M. (2020). Translation and solidarity in the century with no future: Prefiguration vs. aspirational translation. *Palgrave Communications*, 6(23), 1-10. <https://doi.org/10.1057/s41599-020-0400-0>

Çeviri için yazar Mona Baker'dan gerekli izinler çevirmen Şerife Hilde Gülççek tarafından alınmış ve yazarın 'kendi izni dışında dergi kurulu veya yayımcıya izin için başvurmanın gerekli olmadığı' ifadesi makale gönderimi esnasında belgelenmiştir. [Reprinted with kind permission from the author Mona Baker].

² Community content specialist, ByteDance-TikTok (İstanbul, Türkiye), e-posta: s.hildegulcicek@gmail.com, ORCID: 0009-0002-6242-5648

dayanmaktadır (Baker, 2016a, 2016b). Önceki çalışmaların kapsamında, o zamanlarda Mısır'da faaliyet gösteren aktivistler ve aktivist çevirmenler ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler, elde edilen kapsamlı çıktıların analizleri ve 2011-2015 yılları arasında Mısır sokaklarında yaşanan olayların özellikle altyazılı belgesel görüntüleri bulunmaktadır (Baker, 2016a). Başka bir veri kaynağı da aynı proje kapsamında yazarın editörlüğünü yaptığı bir ciltte yer alan aktivistlerin deneyimleridir (Baker, 2016b).

Makalenin devamında, zamana dair farklı yaklaşımların siyasi ve çeviri odaklı stratejiler ile ilgili seçimleri ne şekilde etkileyebileceği ve aynı zamanda da aktivistlerin faaliyet gösterdiği ve dünyanın her köşesinde büyük ölçüde farklılık gösteren belirli koşullardan nasıl etkilenebildiklerine odaklanarak aktivist çevirmenlerin ayaklanmalar ve protestolardaki yeri ile ilgili konuları incelemeye devam edeceğim. Siyasal aktivizmin üzerinde duruluyor olması bir yana, bahsi geçen argümanın tıp alanıyla da bağlantısı dile getirilmeli. Engebretsen ve diğerlerinin bilgi çevirisi pratiğinde, "“orijinal bilimsel mesajı” etkilemesi kaçınılmaz olan, maddi, metinsel ve kültürel boyutların iç içe geçtiği bir süreç" (2017, s. 2) olarak çevirinin daha detaylandırılmış kuramsal düşüncenin dahil edilmesine yönelik çağrının kapsamını genişleterek, bu sürecin aynı zamanda farklı yaklaşımların ilgisini gerektiren, dünya çapında uzamsal bir bağlama iyice gömülü bir süreç olarak görülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Nitekim, sanat ve dil ile artan etkileşimi sayesinde "hem dünya hem de kendi bedeni ile yeniden bağ kurabilmesine" (Kristeva vd., 2018, s. 57) olanak sağlayan yaratıcı bir sürecin sonunda iyileşmiş olan, genç yaşta radikalleşen Müslüman Souad'ın durumu bu düşünceye örnek olarak sunulabilir. Souad'ın hastalığı da hastalığına sunulan tedavi de dünya çapında deneyimlenen dönemsel bir anın sonucu olarak var olmuştur. Dünya çapında deneyimlenen bu an, Souad'ın ve parçası olduğu neslin bireylerinin geçmişe, bugüne ve geleceğe dair kendilerini nasıl konumlandıklarını etkileyip hem Souad'ın radikalleşmesinde hem de sunulan tedavinin başarılı veya başarısız olmasında rol oynamış olacaktır.

Özellikle de geleceğe gerektiği önemi vermemek gibi geleceğe dair yönelimlere ilişkin problemler kronik rahatsızlıkları olan hastaların uzun süreli tedaviye bağlı kalmamalarında önemli bir faktör olarak kabul edilir (Reach, 2019). Hautamäki'nin klinik deneyimleri yapılandıran ve hasta bakım mantığının iki yönünü yansıtan iki zaman çerçevesine dair tartışması da aynı şekilde tedavinin başarılı olmasında zamansallığın etkisinin anlaşılmasının önemine dikkat çeker.

Klinik sürece ayrılan zaman, kanıta dayalı tıbbın ideallerine bağlı kalır ve şifa bulmada "tanı ve tedaviyi, çizgisel ve görev odaklı bir yol olarak ifade eder" (2018, s. 43). Deneyimlenen zaman ise "ilgi ve kişisel bakımın makullüğü ve aktörlerin benimsediği deneyimler ... [ve] hastanın duygu değişimlerine dair deneyimlerindeki farklılıkların, yapılan müdahalelerde değişikliklere gidilmesine sebep olduğu süreçsel bir zaman çerçevesi ile ilgilidir" (Hautamäki, 2018, s. 44). Bu nedenle gerek bilgi çevirisinde gerek ise hastalar ve doktorlar arasında yapılan diller arası çeviri bağlamında çeviri ile ilgili yapılan her türlü kavramsallaştırılma yalnızca "hastanın bireysel biyografisi ve yaşam şartları" (Kristeva vd., 2018, s. 56) açısından değil, aynı zamanda kuşaklar boyunca hastaların geçmişe, günümüze ve geleceğe dair kendilerini nasıl konumlandıkları açısından da zamansallık sorunu ile ilgilenmelidir. Başka bir deyişle, "insanların içinde bulunduğu hastalık ve iyileşme süreçlerinin aslında aynı anda gerçekleştiği karmaşık zamansal süreç" ile ilgili olmalıdır (Kristeva vd., 2018).

Zaman ve çeviri

Zaman nesnel olarak saniye, dakika ve saat gibi birimler ile ölçebildiğimiz somut bir olgudur. Bu birimler de gün doğumu ve gün batımı gibi başka somut olgular ile ölçülür. Bu somut düzeyde bile zamana dair deneyimlerimize takvimler, günlükler ve saatler gibi vasıtalar aracı olur ve ortak bir zaman algısı oluşmasını sağlayan da büyük ölçüde bu tür araçlardır. Asıl önemli olan, somut olsa da olmasa da zaman ve zaman algısının nihayetinde öznel bir açıdan deneyimlenen ve yorumlanan olgular

olmasıdır. Bu durum, başta aşağıdaki örnekte olduğu gibi, farklı kişilerin önemli olayları nasıl yorumladığına ve o olaylar hakkında ne düşündüklerine bakıldığında daha iyi anlaşılabilir.

Kahire'de yaşayan aktivist film yapımcıları Basma Alsharif ve Philip Rizk ile üzerinde çalışmaya başladıkları 'This World Is Strange (Şu Garip Dünya)' (Alsharif ve Risk, 2019a, 2019b) adlı yeni projeleri hakkında Şubat 2019 tarihinde röportaj yapıldı. Projenin adı Sun Ra'nın 'Trying to Put the Blame on Me (Suçu Bana Atmak İstiyorlar)' adlı şarkısına bir göndermedir, şarkıda dokunaklı şu dizeler yer alır: "This world is strange (Şu garip dünya)/Strange to me (Bana garip şu alemde)/What is its meaning?, I feel alone (Nedir anlamı? Ne bu hissettiğim yalnızlık)/So all alone (Yapayalnız)/Like a different kind of being (İnsan bile değilmişim sanki)". Projenin içeriğinde yabancı radikal filmlerin ve başka materyallerin Arapçaya toplu ve eleştirel çevirilerini üretmek için farklı yerlerde atölye çalışmaları düzenlemek ve ardından "çevrilmiş olan materyaller hakkında tartışmalar, gösterimler ve okumalar" (Alsharif ve Rizk, 2019a) gerçekleştirmek bulunmaktadır. Proje, bölgedeki birçok kişi için moral bozucu olan, halkın güçsüzleştiği devrim sonrası dönemde, Mısır'daki rejimin yeni herhangi bir girişime fırsat vermediği ve binlerce aktivistin tutuklandığı, eziyet gördüğü veya 'kaybolduğu' bir zamanda yürütülmektedir. Çalışmaları hep "özellikle de Mısır ve Filistin'de, mücadele içindeki topluluklar arasındaki dayanışmaya olan ihtiyaç tarafından yönlendirilmiş" (Alsharif ve Rizk, 2019a) olan aktivist film yapımcıları olarak kendilerine çizdikleri yolda bu yeni projenin nasıl bir rol oynadığına dair sorulan bir soruya cevap olarak Gazzeli Filistin vatandaşı Basma Alsharif, içinde bulunduğumuz bu dönemde, bilhassa Kahire'de yeni bir radikal kültür projesinin başlatılmış olmasını şöyle savundu:

Bu sefer beni Kahire'de kalmaya iten hususlardan biri, Gazze'de yaşadığım benzer bir durum ile alakalı. İnsana en zor gelen, saldırıların bitmesinin hemen ardından yaşanan o an oluyor. Savaşın kendisinden daha zor. Hayatta kalmanın, adrenalinin, felaketin ortasında başınıza gelenleri tüm dünyanın izlediğini biliyor olmanın insana güven veren bir yanı var. Felaket sona erdiğinde veya ortalık sakinleştikten sonra, molozları toplayıp hasarı değerlendirmekten başka yapacak bir şey kalmadığı o an dahil olmak istenen bir şey değil, çekici değil. Gazetecilerin Gazze'den ayrılışını ve dikkatlerin bir sonraki felakete, atılacak bir sonraki manşete çevrileceğinin çok net olduğunu hatırlıyorum, saldırıdan geriye kalanları toplamak zorunda olup Gazze'yi terk edemeyenlerin omuzlarındaki yükün aslında ne kadar ağır olduğunu gördüm. Kahire de şu an benzer bir durumda. *Bunun bir durgunluk anı, insanın kendini bırakıp içinde kaybolacağı bir depresyon halinden ziyade harekete geçilmesi gereken bir dönem olduğunu düşünüyorum.*³

Zamansal boyutta yaşanan herhangi bir ana veya zamanın herhangi bir boyutuna nasıl anlam yüklediğimiz ve nasıl tepki verdiğimiz nihayetinde öznel. Kişinin elinin kolunun bağlı olduğunu düşündüğü bir an, başka bir kişi için olanaklar ile dolu ve umutsuzluğa kapılmak ve hareketsiz kalmak yerine eyleme geçilmesini gerektiren bir andır. Mısır'daki devrim sonrası dönem gibi özel an ve alanların ötesinde, zamana dair öznel deneyimlerimiz, varoluşumuzu tayin eden üç zamansal boyuta karşı kendimizi nasıl konumlandığımızla da ilgidir. Bu üç boyut, geçmişimiz, günümüz ve geleceğimizdir. Makalenin devamında, kendimizi bu üç boyuta göre konumlandırma şeklimizin çeviride olduğu kadar siyasi stratejiler için de sonuçları olduğunu ve bunun yalnızca kişisel deneyimlerimizde değil, daha da önemlisi, nesillerin topluca yaşadıkları deneyimler açısından da sonuçları olduğunu savunuyorum.

Liberal demokrasilerde istenmeyen geleceklerin önüne geçmek adına benimsenen, örneğin gelecekte öngörülen bir tehdidi önlemek için Irak ve Afganistan'ın bombalanması veya bir kuş gripi salgınını engellemek için kuş popülasyonlarının itlafı gibi önlemlere zemin hazırlayan çeşitli öngörü süreçlerine dair bir makalede Anderson (2010, s. 780) bize "gelecek olgusu dahilinde Dünyanın kaçınılmaz/yüce bir Sonu olduğu düşüncesi, tek tanrılı inancın sahip olduğu otoritenin merkezinde yer alıyordu ...; insanlığın ilerleme kaydetmesini sağlayan asıl husus geleceğin bilinemez, olasılıklara ve gelişime açık bir olgu olmasıdır ... [ve] ikonoplast ütopyacılığın temelini oluşturan da geleceğin barındırdığı bu belirsizliktir" diye anımsatır. Yalnızca sözü edilen fikirlerle sınırlı olmamakla birlikte, bu düşüncelerin

³ Vurgu, yazar tarafından eklenmiştir.

her biri "geleceğin" belirli zaman dilimlerinde ve belirli yerlerde yaşayan insanlar tarafından nasıl algılandığı ve geçmiş ve günümüz ile bir bağlantısı olduğu varsayımıyla ilgilidir.

Bütün sosyal aktörlerde de olduğu gibi aktivistlerin ve aktivist çevirmenlerin şimdiki zaman hakkında ne düşündükleri ve geleceği algılama biçimleri, hayattaki çeşitli hedeflerine doğru ilerlerken benimsedikleri stratejileri etkilemektedir. "This World Is Strange (Şu Garip Dünya)" (Alsharif ve Rizk, 2019b) başlıklı projenin taslağında, "anadilden yapılan çevirilerin [yapılması planlanan atölyelerde] katılımcılara hem pratik hem de ideolojik bir uğraş olarak sunulacağı" belirtilmektedir. Yukarıda bahsi geçen röportajda (Alsharif ve Rizk, 2019a), Philip Rizk eğitim görmüş Araplar tarafından resmi ortamlarda kullanılan Modern Standart Arapça yerine bölgede konuşulan çeşitli lehçelerin benimsenmesi kararını desteklemek için şu açıklamayı sunmuştur:

Pan-Arabizm hayali cemaatinin paradigması için şu ... söylenebilir ... dünyadaki son sömürgecinin de amacı ortak dile erişimi engelleyerek Araplar arasındaki topluluk bağı koparmak olacaktır ... Günümüzde Arap devletlerinin birbirlerinin kuyusunu kazmakla meşgul olduğunu ve Pan-Arabizm efsanesinin çoktan açığa alındığını göz önünde bulundurursak, buna aslında gerek kalmamıştır.

Rizk'in yaptığı açıklama, bölgenin gerçeklerine ve 1950-60'lı yıllarda Mısır'daki Nasır rejiminde altın çağını yaşayan fakat şimdilerde geçerliliğini yitirmiş Pan-Arabizm ve Arap birliği ile bölgede şu anda hüküm süren gerçekler arasındaki devasa kopukluk bağlamında anlam kazanıyor. Tüm Araplar tarafından kullanılacak ortak bir dil olarak Modern Standart Arapçanın benimsenmesine duyulan ihtiyaç, Pan-Arabizm hareketinin önemli noktalarından biriydi. Atölyenin düzenlendiği ülkelerde (Ürdün, Cezayir, Irak veya Mısır gibi) kullanılan lehçenin benimsenmesinin ve film altyazılarının o lehçede hazırlanmasının gerekçesi "ulusları bölmek" değil, farklı lehçelerin kullanımının bölgenin mevcut gerçeklerini yansıtıyor olmasıdır. Pan-Arabizm bölgede geçerliliğini yitirmiştir, bölge halkı (?) gerçekten de farklı lehçelerde konuşmaktadır. Dahası, Modern Standart Arapça "Küçük bir azınlık dışında Arapça konuşanların birçoğu için ciddi manada ulaşılmaz olmaya devam etmektedir, konuşabilenler arasında da bu lehçeye tam olarak hâkim olduklarını söyleyebilenler azınlıktadır." Bu bağlamda, Rizk "yerel dilde yapılan çeviriler dayanışma meselesini bölgeler halinde ele alabilir, [çünkü] bu çeviriler bölgede baskın olan altyazı ve çeviri uygulamaları ile dayanışma hareketlerine eş benzeri görülmemiş bir destek sağlanabilir" argümanını öne sürmektedir (Alsharif ve Risk, 2019a).

Bu argüman, makalenin kalan bölümlerinde daha ayrıntılı açıklamaya çalışacağım geçmiş, günümüz ve geleceğe dair konumlandırmalara dair belirli bir yönelime ters düşer. Kısaca, geçmişin geçmişte kaldığını, geleceğin son derece belirsiz olduğunu ve şu anın omuzlarımıza bindirdiği yükün üstesinden ancak yaşadıkça gelebileceğimizi, bununla gerçek olabileceğini umduğumuz veya düşündüğümüz bir ütopya fikrinden ziyade günümüz gerçeklerine dayanarak başa çıkmamız ve mümkün gördüğümüz değişikliklere etki etmemiz gerektiği algısını yansıtmaktadır. Aşağıda "'idealist' çeviri" başlığı altında da bahsettiğim gibi, öngörüsöl şekillendirme ve "idealist" çeviri arasındaki temel fark budur. Bu noktada, her iki stratejinin de (radikal materyallerin altyazı ve çevirilerinde yerel lehçeyi veya Modern Standart Arapça kullanımının) sonuçlarının tamamen olumlu olmadığını kabul etmek önemlidir. Tüm aktivist stratejiler, özellikle de gerginliğin hâkim olduğu siyasi ortamlarda, kaçınılması mümkün olmayan gerilim ve tutarsızlıklara sebep olur. Özellikle de bahsi geçen bu örnekte, konuşulan lehçelerin altyazıda kullanımını benimsemek ve hatta yazılı metinleri konuşulan Arapçaya¹ çevirmek yerel halkı güçlendirebileceği gibi bölgede bulunan parçalanmayı da yansıtmaktadır. Aynı zamanda hala böyle bir Arap topluluğu olduğu iddiasına girmekten kaçınmasıyla bu manada daha dürüst bir yaklaşımdır. Ancak, tartışmaya açık olsa da bu bölgede mücadele içinde olan topluluklar arasında bağ kurma hedefini daha ulaşılabilir kılmamaktadır. Örneğin, Mısırlı biri için Fas veya Yemen Arapçası ile yazılmış altyazıları takip etmek çok zordur, bu durum tam tersi için de geçerlidir. Bu gerilimler çeviriye özgü değildir, hayatın her alanında görünen niteliklerdir. Aktivistlerin faaliyet gösterdiği zamansal ve uzamsal boyuta kök salmış ve bu boyut tarafından kısıtlanmışlardır. Nitekim, örneğin dünyanın farklı yerlerinde mücadele içinde bulunan topluluklar internet ve sosyal medya aracılığıyla eş benzeri

görülmemiş bir şekilde bağlantı kurabilmiş ve harekete geçebilmiş olsa da kullanımdaki bu teknolojilerin zamansal boyutu, katılımcı karar verme süreci gibi küresel hareketliliklerin temel ilkelerinden bazılarının sarsılmasına sebep olabilmektedir. Bu ilkeler, aktivistlerin dünyanın farklı bölgelerinde bulunması ve içinde oldukları zaman dilimleri yüzünden aralarına 12 saati bulan saat farklarının girebiliyor olması nedeniyle daha uzun ve esnek zaman aralıklarının varlığını gerektirmektedir (Polletta, 2002; Kaun, 2020). Dolayısıyla sosyal medyanın ve internetin zamansal boyutu, bahsi geçen platformlar toplulukların daha önce hiç görülmemiş şekillerde bağlantı kurmasını mümkün kılıyor olsa da müzakere ve katılım süreçlerinde zorluklar çıkarmaktadır.

Bu gerilim, Alsharif ve Rizk'in filmlerin altyazılarında Arapçanın çeşitli konuşma dillerini kullanma fikrine geri dönerek tüm bağlamlarda uygulanacak tek ve sabit bir çeviri stratejisi benimsemek yerine zamansal anın zorluklarına karşılık verebilmek için bir dizi tamamlayıcı stratejiler kullanarak kısmi bir çözüme ulaştırılabilir. Örneğin, Mısır ayaklanması sırasında Mosireen gibi topluluklar tarafından benimsenen ve hemen hemen tüm Arapça belgesellerin altyazılarında baskın dil olan İngilizcenin öncelikli bir lingua franca olarak kullanılmasını eleştirirken, Etiyopya, Keşmir ve Sri Lanka gibi bölgelerde mücadele eden toplulukların dayanışmaya ekseriyetle ihtiyaç duyduğunu ve bu toplulukların çoğunun gözler önüne serilmekte olan karmaşık bir siyasi ayaklanmanın nüanslarını anlamak için yeterli düzeyde İngilizceye sahip olmaması durumuyla karşı karşıya kaldığını vurguladım (Baker, 2016a). Bununla beraber, Mart 2015 tarihinde Kahire'de düzenlediğim aktivist konferansta (The Only Thing Worth Globalizing Is Dissent: Translation and the Many Languages of Resistance [Küreselleştirmeye Değer Tek Şey Muhalefettir: Çeviri ve Direnişin Dilleri]), çoğunlukla İngilizce olmakla birlikte, İngilizce ve Arapça etkinliğin resmi dilleri olarak kabul edilmiş, mali kısıtlamalardan dolayı ise simültane çeviri yalnızca genel oturumlarda sağlanabilmişti. Konferansa aynı baskın dile ayrıcalık gösterdikleri için eleştirdiğim topluluklardan birçok üye ve aynı zamanda Türkiye, Tayvan, Hindistan, İtalya ve Birleşik Krallık da dahil olmak üzere dünyanın dört bir yanından birçok aktivist ve aktivist çevirmen katıldı. Konferans yalnızca Arapça veya Arapçanın yanında Türkçe ya da Kürtçe gibi başka bir dilde yapılmış olsaydı bahsi geçen aktivistlerin katılım sağlaması mümkün olmayacaktı. Bu durumun olumlu sonuçlarından biri, konferansa katılan Türk, Hintli, Tayvanlı ve diğer uluslardan aktivistlerin kendi topluluklarına dönünce Mısır ayaklanması hakkında Hintçe, Urduca ve Türkçe gibi çeşitli dillerde daha önce mevcut olmayan altyazılı videoların üretimini başlatıp dağıtılmasını sağlamalarıydı. Dayanışma, başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, her durumda dogmatik bir şekilde tek bir stratejiye bağlı kalınarak teşvik edilemez, çünkü zaman ve mekân olguları değişmez veya nesnel algılar değildir; aktivistler ve çevirmenler de dahil olmak üzere insanoğlunun eylemlerini etkilemekte ve eylemlerinden etkilenmektedirler.

Değişime etki etmeye yönelik çabaların etrafını saran gerilimlerden ve anın gerçeklerinden kaçmak mümkün olmasa da bu gerçeklikleri değerlendirmek, aktivist stratejileri belli başlı problemlerle başa çıkabilecek ve anın fırsatlarından istifade etmek şeklinde uyarlamak mümkündür. Aktivistlerin daha çok güncel gerçeklere mi yoksa hayata geçirmek istedikleri daha iyi bir gelecek fikrine mi odaklandıkları sorusu, makalenin sonraki kısmında ele alacağım öngörüşel şekillendirme ile "idealist" çeviri arasındaki temel farklardan birisidir.

Örgüşel ve göstergesel boyutta öngörüşel şekillendirme

Pek çok destekleyici tanımı bulunan, çok eleştiri alan ve siyasi bir strateji olan öngörüşel şekillendirme başta sosyal hareket çalışmaları olmak üzere geniş bir literatüre konu olmakla birlikte (Maeckelbergh, 2009a, 2009b, 2011; Rohgalf, 2013; Luchies, 2015; Yates, 2015; Ishkanian ve Peña Saavedra, 2019), aynı zamanda da siyaset psikolojisi (Trott, 2016) ve örgüt kuramı çalışmaları (Reinecke, 2018) gibi alanlara tabidir. "İdealist" çeviri ise hala tanımlanmayı bekleyen, açık bir şekilde çeviriye hem metaforik hem de somut olan metinsel açıdan odaklanıyor olmasına rağmen herhangi bir bilim dalı ile sıkı sıkıya bağlı olmayan bir kavramdır. Bu şekilde tanımlanmadan, Mısır Devrimi (2011-2013) sırasında aktif olan film

yapımcılarının bulunduğu Mosireen topluluğunun bir üyesi olan Sherief Gaber'ın bir makalesinde (Gaber, 2016) "idealist" çeviri üzerinde durulmuştur. Gaber çeviri üzerine yazısı olmayan, meslek olarak şehir plancılığı yapan biridir. Dolayısıyla bu kavramın ayrıntılanıp açıklanması konusunda bir katkıda bulunması pek beklenemez. Benim çabam, kendisinin "İdealist" Çeviri başlığı altındaki kısa tartışmasından bir tanım elde etmek ve şu an yaşanan tarihsel ana ilişkin içerimlerini ortaya çıkarma yönündedir. Başlangıç noktam içinde bulunduğumuz zamana ait farklı deneyimler ve bu deneyimlerin geleceğin kavramsallaştırılması üzerindeki etkileri bağlamında "idealist" çeviri ile karşılaştırmak istediğim öngörüşel şekillendirme stratejisi hakkında bir tartışmadır.

Sosyal hareketler ile ilgili literatürde öngörüşel şekillendirme genellikle anarşizm ile bağdaştırılır ve "toplumsal hareketlerin toplum için ulaşılmasını arzuladıkları bir hedef veya vizyonu o vizyonu *bizzat kendi günlük hayat örgütlenmelerinde* hayata geçirerek ve ortaya koyarak gerçekleştirdikleri siyasal bir uygulama" (Maeckelbergh, 2020; vurgu yazar tarafından eklenmiştir) olarak tanımlanır. Verilen tanımdan da açıkça anlaşıldığı üzere, toplumsal hareketler ile ilgilenen araştırmacılar için öngörüşel şekillendirme, tamamen genel anlamda ayrımların bulunmadığı ve hiyerarşiden uzak düzenlerde birlik içinde çalışarak ulaşılacak istenen geleceği hayata geçiren örgütsel ve yapısal süreçleri somutlaştırmakla ilgilidir. Maeckelbergh'ün (2020) de doğruladığı gibi öngörüşel şekillendirme, temeli aslında toplumsal hayattaki güç hiyerarşilerini reddetmeyen anarşist düşünceye dayansa da "özellikle günümüzde hiyerarşiye daha az dayalı bir toplum oluşturma fikrini ve hedefini yansıtan, toplum içi örgütsel hareket yapılarının oluşumunu ifade etmektedir. Uygulamada, eşitlikçi karar verme mekanizmasını sağlama almak için karmaşık düzenlerin detaylarıyla incelenmesi" anlamına gelir. Bu tanım, öngörüşel şekillendirmenin aktivistler tarafından hayata geçirilmek istenen geleceğin söze dökülmesine vesile metinsel veya göstergesel araçlara genişletilmesine fırsat sunmamaktadır. Çeviribilim alanında ise Baker (2016a, 2016b), Moisereen ve Words of Women from the Egyptian Revolution (Mısır Devrimindeki Kadınların Düşünceleri) gibi toplulukların ve videolarına birçok dilde altyazı sunan gönüllü çevirmenlerin çalışmalarından örnekleri alıntılıyarak 2011 yılında yaşanan Mısır ayaklanması bağlamında öngörüşel şekillendirmenin metinsel ve göstergebilimsel bir strateji olarak olası uygulanabilirliğini tartışmıştır. Taviano (2016), Sudan'da aktivist hiphop sanatçılarının öngörüşel çeviri yöntemi olarak benimsediği çok sayıda sözlü ve sözsüz stratejileri açıklamaya çalışır. Fakat öngörüşel şekillendirme stratejilerinin göstergebilimsel ve metinsel varlığına dair en kapsamlı ve çözümsel tartışmayı Buts (2019a, 2019b) ortaya koymuştur. Örgütsel ve göstergebilimsel olarak iki tanımın da kilit noktası, öngörüşel siyasetin temelinde yatan deneyselliğe verilen önemdir. Örgütsel açıdan öngörüşel şekillendirme, sosyal hareketlerin "farklı şekillerde hayal etmenin ve yaşamının deneyimleneceği laboratuvarlar" (Haiven ve Khasnabish, 2013, s. 479) olarak algılanmasını savunur; göstergebilimsel bir uygulama olarak ise "diğer seçenekleri de değerlendirme, yeniden yaratma, alışılmış düzenlerden ayrılma ve onları bozma isteğine sahip olmayı" (Baker, 2016a, s. 6) gerektirir.⁴

Anderson'ın (2010) türlü beklentisel eylemler ve bunların geleceği nasıl canlandırıp şekillendirdikleri hakkında yaptığı çalışma, örgütsel ve göstergebilimsel öngörüşel şekillendirme stratejilerinin uygulandığı farklı yöntemlere ışık tutabilir. Özellikle ilgi çekici olan, "varlığından söz edilemeyen geleceğin şimdiki zamanda var olması" olarak öne sürdüğü üç uygulamadır (Anderson, 2010, s. 783): hesap yapmak, hayal etmek ve icra etmek. Hesap yapmak "gerçekleşecek bir geleceğin sayısal hale getirilmesiyle gelecekteki karışık yapıları eyleme geçebilir kılar" (Anderson, 2010, s. 784), bu bizi şu noktada ilgilendirmemektedir. Diğer iki uygulama olan hayal ve icra etmekse toplumsal hareket araştırmaları, öngörüşel şekillendirmenin örgütsel açıdan anlaşılması ve bu anlaşılabilirliği çeviribilimdeki metinsel ve göstergebilimsel alana yaymaya yönelik yapılan yeni girişimler arasındaki farkı açıklığa kavuşturmada yardımcı olabilir. Toplumsal hareket alanında çalışan akademisyenler için öngörüşel şekillendirme yalnızca "geleceği deneysel yollarla bugüne getirmek" (Anderson, 2010, s. 786) noktasında Anderson'ın modeli olan somutlaşma ile icra etme yöntemi olarak görülmektedir. İcra etme yoluyla geleceğe başvurmak sıkça görülen teknikler arasında simülasyonlar ve alıştırmalar bulunur,

bunlar da "olası belirli bir geleceği (canlı olarak veya yapay zaman içerisinde) sahnelemeyi ve sonrasında da katılımcıların belirli rolleri gerçekleştirmesini veya oynamasını içerir" (Anderson, 2010, s. 786). Toplumsal hareket aktivistleri, geleceğin ideal toplumunun örgütlenme biçimlerini ve karar verme mekanizması yöntemlerini günümüzde simüle ederek uygulamaya sürer. Maeckelbergh bu nedenle "öngörüsül şekillendirmenin insanlar tarafından *yapılan* bir şey" (2011, s. 3; vurgu orijinalindeki gibidir) olduğu fikrinde ısrarcıdır, dolayısıyla da "yataylık" ve 'çeşitliliğin' nasıl icra edildiği kelimeler ile ifade edilmesi zor" olsa da "deneyimleyenler için açık ve nettir" (Maeckelbergh, 2011; vurgu yazar tarafından eklenmiştir). Benzer bir şekilde, Occupy hareketinde yer almış aktivistler üzerine bilgi verirken Taleb (2014), "katılımcı demokrasinin nasıl bir şey olduğunu *deneyimlemek* istediler. ... Sosyal bilgiler dersinde kendilerine hiç öğretilmeyen bu kavramın nasıl bir şey olduğunu görmek istediler. Mütalaa etmenin ne olduğunu, nasıl bir 'his' olduğunu bilmek istediler. Kısacası, bunları bizzat *yapabilmek* istediler." (Vurgu yazar tarafından eklenmiştir). Öngörüsül şekillendirme proje örnekleri arasında, aktivistlerin "gençler tarafından yine gençler için hazırlanan yayınları toplu bir şekilde üretip dağıtmak için bir araya geldikleri hem fiziksel hem de dijital dünyada *kendileri için öngörüsül bir alan* yarattıkları" (Kulick, 2014, s. 367; vurgu orijinalindeki gibidir) medya kuruluşu YMA (Youth Media Action) bulunmaktadır.

Buna karşın, çeviribilim akademisyenleri öngörüsül şekillendirme kavramına Anderson'ın deyişiyle "geleceği günümüzde mümkün kılmanın, etkili bir şekilde aşılınmış harekete geçirici temsiller yaratma meselesi haline gelmiş" (2010, s. 784) bir hayal ürünü olarak yaklaşmaktadır. Bu temsiller görseller, semboller ve anlatılarla şekil bulur (Anderson, 2010, s. 785).

Görsel I Words of Women from the Egyptian Revolution (Mısır Devrimindeki Kadınların Düşünceleri), 1. Bölüm: Aya Tarek; ekran görüntüsü Words of Women projesinin kurucusu Leil Zahra-Mortada'nın izniyle alınmıştır.

Taviano (2016, s. 286) alışılmış adlandırma düzenini bozan ve "'devrim' terimini sahiplenip çözümleyerek kapsamı kendi deneyimlerine dayanan yerel bir yorum getiren" Sudanlı hiphop grupları üzerinden örnekler vermektedir. Baker (2016a) Words of Women from the Egyptian Revolution videolarına İspanyolca altyazı ekleyen çevirmenlerin kullandığı ilgi çekici bir stratejiden bahseder, bu stratejide dilde dilbilgisel izlem yoluyla diretilen ikili cinsiyet algısını alt üst etme çabasıyla İspanyolcadaki eril ve dişil son ekleri olan os ve as yerine (belirsizlik zamiri otros, otras'ta olduğu gibi) devamlı xs (otrxs) eki (Görsel I) kullanılmaktadır.

Öngörüsül siyasetin göstergebilimsel boyutuna ilişkin literatürün kısıtlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, eldeki örnekler yetersiz olsa da geleceğe müdahale etmede benimsenen bu yaklaşım ile toplumsal hareket çalışmalarındaki örgütsel vurgu arasındaki fark ortadadır. Sonuç olarak, nasıl ortaya çıkmış olursa olsun, öngörüsül şekillendirme stratejisi geleceğin bugünkü eylemlerimiz aracılığıyla şekil alabileceğini ve hem kişisel hem de toplumsal olarak şekil verme gücünün bizde olduğuna işaret eder. Birazdan da bahsedeceğim üzere, daha parlak bir geleceğe duyulan bu sarsılmaz güven ve tüm dikkati üzerinde bulduran bu geleceğin nasıl hayata geçirileceği sorusu Gaber'ın (2016) "idealist" çeviri tartışmasında eksik kalmaktadır. Ancak öncelikle, öngörüsül şekillendirme ve "idealist" çeviri yaklaşımları arasındaki farkın, Berardi'nin çalışmalarında da (2011, 2012a, 2012b, 2017/2019) üzerinde durduğu gibi geleceğe yönelik yaklaşımlar bağlamında anlaşılması gerekmektedir.

Geleceği olmayan yüzyılda öngörülsele şekillendirme

"Geleceği olmayan yüzyıl" ifadesini Franco Berardi'nin *After the Future (Gelecekten Sonra)*⁴ (Berardi, 2011) başlıklı kitabından alıyorum. Berardi bu ifadeyi, "geleceğe güven duyulan yüzyıl" olarak nitelendirdiği (Berardi, 2011, s. 12), 'çağdaşlığın', "geçirdikleri vakti mükemmelliğe veya en azından gelişime, zenginliğe ve gerçekçiliğe doğru ilerleme kaydetmek için kullanılan bir alan olarak görenlerin" (Berardi, 2011, s. 18) yüzyılı olarak tanımladığı 20. yüzyılın karşısında 21. yüzyılı tarif etmek için sürekli kullanır. 20. yüzyılın geleceğe duyduğu güven, "geleceği öngören bilim insanlarına ve mantıklı kararlar alabilen politika belirleyicilere olan güveninden" (Berardi, 2011, s. 39) kaynaklanıyordu. Buna karşın, 21. yüzyıl yayılan panik haline ve daha aydın bir gelecek olasılığına dair güvenin aşınmasına sebep olan hızın, yoğunluğun, sanallığın, yönelim bozukluğunun, yabancılaşmanın, bağ kaybının ve somutlaşma eksikliğinin yüzyılıdır.

Berardi'nin geleceği olmayan yüzyıl olarak adlandırdığı kavram geniş kapsamlı ve günümüz toplumlarının işleyişinin birçok yönüne değinen bir kavramdır. *After the Future*'ın editörleri, Berardi'nin ana tartışma konusunu önsözde şu şekilde özetlemektedir:

20. yüzyıldaki devrimci siyaset analitik, psikolojik ve libidinal yapısını geleceğin zamansal boyutuna borçluymuş, hatta ilk avangart akımı olan fütürizme bile adını veren buydu. Gelecek, devrimden yanaydı. Ulu ve güçlendirici bir mitti, fakat şimdi buna inanan çok az kişi kaldı. Geleceğin sonu geldi⁵.

Yaşanan tüm trajedilere ve yıkımlara rağmen eski solcu yaklaşım zamanında gücünü daha iyi bir geleceğe dair olan umut ve vizyonlardan alıyordu. Günümüzde, bunun gibi tüm gayelere sırt çevrilmiştir. Franco 'Bifo' Berardi'nin dirayetle ifade ettiği gibi, gelecek feshedilmiş ve kapitalizm sonrası tahayyülünden kopan solculuk, umutsuzca bir şekilde bu sürecin akıntısına kapılmıştır.

Berardi'nin 21. yüzyılın geleceğe ve içinde bulunduğumuz çağa şekil veren ürpertici karamsarlık ve depresyonun temelinde dair bakış açısına ilişkin analizi bir hayli ayrıntılıdır. Asıl üzerinde durduğu konu, "esasında göstergelerin yani 'semiyö'nün üretimine odaklanan toplumsal bir üretim biçimi" (2012a) anlamına gelen semiyökapitalistdir. *After the Future*'da, semiyökapitalist üretimin "kişisel olmayan zamanın hücrelere bölünmüş parçalarını toplayıp birbirine bağladığını; ... insanların zamanlarından parçalar alıp, ağ içerisinde tekrar bir araya getirdiğini" (2011, s. 26) savunmaktadır. Semiyökapitalizm maddi mallar değil, olağanüstü bir hız ve yoğunlukta "göstergeler, figürler, görseller, yansımalar, beklentiler" (Berardi, 2011, s. 77) ve "ruhani uyarım" (Berardi, 2011, s. 73) biçiminde göstergesel ürünler üretir, öyle ki insan zihni bunalır ve maruz kaldığı bilgi tufanını işleyemez hale gelir (Berardi, 2011). Burada siyasi eylem olasılığına ilişkin ele alınabilecek birbiriyle bağlantılı en az iki çıkarım vardır.

İlki, devrimci eylemin dayanağının genellikle toplum düzeninde yaşanan aksamalar olmasıdır. Ancak bu yeni hız ve aşırılık döneminde yaratılan aksamalar artık devrimci sonuçlar üretmemektedir. Tam aksine, "bilgi yoğunluğu ve hızı devrimci bir grup tarafından işlenip sapıtılamayacak kadar arttığı için, yaşanan bozulmalar yalnızca aksamaların kendisine sebep olan modeli güçlendirerek morfostatik olma eğilimindedir." (Berardi, 2012b, s. 143). Hamilton'ın Mısır ayaklanması sonrasına da atıfta bulunarak yaptığı açıklamada belirttiği gibi, devrim ve devrimci semboller göstergebilimsel mallar halinde tekrar şekillendirilip satılabilen bir emtia haline gelmiştir (2016, ss. 242-243):

İkiyüzlülükte kimsenin altında kalmayan Obama, "çocuklarımıza genç Mısırlılar gibi yetişecek şekilde eğitim vermeliyiz" diyor. Vodafone, sözlerini gururla Kahire havaalanında sergiliyor. Devrim bir emtiadır artık. Bize Pepsi, banka hesapları ve geleceğin başkanlarını satmaktadır. Devrimci gençliğin dili ve imajı sömürülmüş, ticarileştirilmiş ve arındırılmıştır, Mübarek'in Düşüşü sindirilmiş; kolayca anlaşılabilir, 'iyi', geçmişte kalmış ve bitmiş gitmiş bir şey olarak çevrilmiş ve aktarılmıştır.

⁴ Franco "Bifo" Berardi, *Gelecekten Sonra*, Otonom Yayıncılık, İstanbul, 2014

⁵ Eserin Türkçe çevirisine stoklarda olmamasından dolayı erişim sağlayamadığım için burada kendi çevirimi bırakıyorum. (Ç. N.)

Hız ve yoğunluk "başkalarını bedensel yapıya sahip, canlı organizmalar olarak algılamamızda" da etkilidir (Berardi, 2011, s. 40). Bu etki, semiyokapitalizmin siyasi eylem konusunda ele alınacak ikinci sonucu olan "maddelerin" "kapitalist değer kazancının ana nesnesi" olarak "maddi olmayan göstergeler" (Berardi, 2011, s. 77) ile değiştirilmesiyle bağlantılıdır. Bu değişim, dijital ortamda "maddi olmayan emeğin bedensel boyutta yeniden oluşması" (Berardi, 2012a) sebebiyle özneliliği etkilemektedir. Dayanışma, fiziksel ve bölgesel temelini kaybederek gerçekleşmesi imkânsız hale gelir. "Zaman kesitlerinde dayanışma sağlanamaz; insanlara, bedenlere ihtiyaç vardır. [Semiyokapitalizm tarafından] parçalara ayrılmış ne varsa, ihtiyaç duyulan da odur." (Berardi, 2012a). Bunlar yaşanırken zaman durmaz, ilerlemeye devam eder, ancak daha iyi bir geleceğe dair toplu ve bireysel inancımız yok olarak yerini aşırı hız, yoğunluk ve sanallığın tetiklediği korkunç bir panik, yabancılaşma ve umutsuzluk duygusu alır. Geleceğe yönelik bu yeni konumlandırma ve arzularımız doğrultusunda geleceğe şekil verme olasılığına olan güven eksikliği, aktivizm ve aktivist çeviri stratejileri bağlamında ne anlama gelmektedir? Öngörüsül şekillendirme ve "idealist" çevirinin olası tanımıyla nasıl bir bağlantısı vardır?

Öngörüsül şekillendirme, gelecek için olumlu yollarda,⁶ yani herkes için daha adil bir düzenin ve eşitliliğin sağlanabileceği şekilde harekete geçebileceğimizi varsaymaktadır. Genellikle adaletsiz ve yıkıcı bir düzen ile kendi amaçları peşinde koşan güç sahibi kurumlar ve bireyler, aynı anda günümüzde de harekete geçerek geleceği şekillendirmeye çalışır. Fakat bunu, çok farklı sebeplerle ve değişimi engelleyen yollara başvurarak yaparlar. Başvurdukları yollar, özellikle geleceği yeni yönlerde tasavvur etmek veya daha geniş olasılıklara açık hale getirmek yerine nihayetinde gelecekte geçmişten yeniden yaşatacak ve güçlendirecek yaklaşımları benimsemektedir. Resmîyette stratejik olarak profil çıkarma gibi politikaların dayalı olduğu önalım, özünde muhafazakâr bir dünya görüşü benimseyerek bireyin geçmişte nasıl davrandığının, doğduğu çevrenin veya yerin muhakkak gelecekteki davranışları üzerinde etkisi olacağını varsayar. Önalım dolayısıyla da yerleşik dünya görüşlerini pekiştirerek bu görüşleri geleceğe yansıtır ve bu temele dayanarak o geleceğin gerçekleşmesini sağlayacak şekilde günümüzde harekete geçer. Gelecek ile ilgili olası her türlü tasavvuru engeller. Berardi (2017/2019), önalımın günümüzde daha kötü niyetli ve daha ciddi, geri dönüşü olmayan etkilerinin olduğunu öne sürer. "Gelecekte yapılacak davranışları otomatikleştirmeye" sahip bir bakış açısıyla "Organizmanın gelecekteki şeklini biyoteknik veya tekno-sosyal mutasyonların eklenmesi yoluyla belirleyici bir şekilde öngören" (Berardi, 2017/2019, s. 12) siyasi bir stratejidir.

Geleceği öngörme ve değiştirebilme ihtimaline yakın düzeylerde güven duymalarına rağmen öngörüsül şekillendirme, kurumsal önalım stratejisinin hedeflerinin tersini amaçlamaktadır. Deney yapmaktan ve yaratıcılıktan yanadır, ancak aktivistlerin karşı çıktığı kurumlar tarafından uyulacak birtakım talepler dahi oluşturmayarak özellikle geleceği düzeltmek için hiçbir çaba sarf etmez. Aynı zamanda da geçmişten bırakır ve geleceğe döner, geçmişten kalan modelleri güçlendirmekten ziyade daha iyi bir geleceğe ait belli bir fikri gerçekleştirebilecek şekilde günümüzde harekete geçer. Dolayısıyla, öngörüsül şekillendirme günümüze bağlı kalırken kendini geleceğe yönelik bir şekilde konumlandırır. Daha iyi bir geleceğin ortaya konulabilmesi için bir dayanak noktası olmak dışında geçmişle neredeyse hiçbir bağlantısı yoktur. Bu bağlamda, yirminci yüzyılın kalkınma tasvirinden pay alır ve Berardi'nin (2011, p .13) modern kapitalizmin yükselişine, ekonominin gelişmesine ve bilimsel devrime atfettiği daha iyi bir gelecek inancını veya gelecek mitini yansıtır. Berardi, modern siyaset kuramının, öngörüsül şekillendirmenin çoğunlukla bağdaştırıldığı anarşizm de dahil olmak üzere, tüm öğelerinin "bugün görülen karanlığa rağmen, geleceğin parlak olduğuna dair ortak bir kesinliğe sahip olduğunu" öne sürer (Berardi, 2011). Daha parlak bir gelecek hayalinin güven verici iki niteliğinden ilki, bilimin daha fazla doğa kanununu keşfetmede ve kontrol altına almada gerekli araçları geliştirmesine güvenebildiğimiz için geleceği biliyor ve geleceğe dair tahminler yapabiliyor olmamızdır. İkincisi ise "geleceğin insan iradesiyle, endüstriyle, ekonomik tekniklerle ve siyasi eylemle değiştirilebileceği" (Berardi, 2011, s. 39)

inancıdır. Gelecek üzerinde bir etkiye sahip olma becerimize olan bu güven günümüzde belirli şekillerde harekete geçerek gelişebileceğimizi ifade eden öngörüsül şekillendirme fikrinde görülebilir.

Ancak Berardi, "post-fütürist ruh halimizin, geleceğin parlak olmadığı bilincine dayandığını" (2011, s. 17) ve bu bağlamda gelecek algısının zamansal bir açılım veya doğrultu değil, psikolojik bir algı, bir ruh hali olduğunu öne sürer. "Geleceğin sonu gelmiştir" (Berardi, 2011, s. 13). Sonunun gelmesinin sebebi "şimdiki zamandan sonra bir zamanın geleceğini bilmemizdir ... gelmekte olan bu zamanın günümüz beklentilerini karşılama beklemez" (Berardi, 2011, s. 17). Berardi haklıysa öngörüsül şekillendirme kavramı, potansiyel olarak daha iyi bir gelecek fikrinin ve bu gelecek için harekete geçebileceğimiz inancına dayandırılan güvenin çöküşüyle kısmen bile olsa çekiciliğini kaybeder. Artan güvensizlik, güvencesizlik, sanallık ve kendi hayatlarımız üzerindeki egemenliğimizin azalıyor olması hissi bizi gelecekteki ziyade geçmişte huzur bulmaya itiyor, dolayısıyla da nostaljiyi daha çekici bir hale getiriyor olabilir. Günümüzün zorlu şartlarıyla başa çıkmakta geçmiş daha güvenli, daha huzur verici bir ortam haline gelebilir. Bu, Alsharif ve Rizk'in (2019a), düzenledikleri çeviri atölyeleriyle "daha önce bu yollardan başka yerlerde geçmiş kişilerden ders çıkararak odağı şu anki zamana kaydırmayı" umduklarını söyledikleri açıklamada açıkça görülmektedir.

Bu alıntıdan da anlaşılacağı gibi, günümüzün endişeleri bizi şimdiki zamanda hayatta kalmaya odaklanmak ile meşgul etmektedir. Bugünün ağırlığı hayal gücünü aşarak gelecek hakkında düşünmeye yer bırakmamaktadır. İnsanlar daha iyi bir hayat (veya başka bir hayatta bunun telafisinin) hayalini kurmadan, adaletsizliğin şiddeti dayanılmaz hale geldiğinde isyan etmeden duramıyor olsa da özellikle sömürgeciliğin geride bıraktığı miras ve devlet baskısı yüzünden insanların kendilerini güçsüz hissettikleri dünyanın bazı bölgelerinde, değişime etki edebilmek için hayatlarını riske atsalar bile, Berardi'nin şu anki anı yansıtan tasvirinin birçok kişi tarafından paylaşılan bir fikir olduğunu düşünüyorum. Bu makalede daha önce alıntılanan Mısırlı aktivist, yazar ve film yapımcısı Hamilton (2016, s. 242), geleceğe dair Berardi'nin fikrine benzer bir görüşü ifade etmektedir:

Kimsenin hayal kurmadığı bir zamanda, ihtimallerin ortadan kalktığı küresel bir anda yaşıyoruz. Ahir zamanda, uç noktada, dorukta, düşüşe hazırlanarak yaşıyoruz. İmhanın eşliğinde yaşıyoruz. İmkanların tükendiği yerde, yolumuzu kaybetmiş bir şekilde yaşıyoruz.

Bu durumda, öngörüsül şekillendirmeyi savunanlar için, semiyokapitalizm yüzünden ortaya çıkan yabancılaşma hissi ve kendini konumlandırılmama durumuna ek olarak altında buldukları ağır baskı ve aşırı mağduriyetle başa çıkmak zorunda olan aktivistler için ideal bir gelecek hayali kurmanın veya bu geleceği gerçekleştirmek için farklı yollar denemek için zamana veya aslında iştaha sahip olmanın pek mümkün olmadığını akılda tutmak önemlidir. Eğer şu anın üstümüzde yarattığı ağırlık tüm enerjimizi onunla başa çıkmaya harcamamıza sebep olacak kadar büyükse, bu durum bakış açımızı kısıtlayarak deney yapmak için bir zemin hazırlamaz. Deney, bireylerin farklı bir gelecek hayal edebildiğini varsayar. Ancak, Abdalla'nın (2016, s. 42) yine Mısır'daki devrim sonrasına dayanan deneyimlere atıfta bulunarak belirttiği gibi,

Eğer olabilecekleri göremiyor veya inanmıyorsanız, siyasi ilginizin odağı ancak günümüze bakarak tasavvur edilebilecek yapılara daha da dayalı hale gelir ve böylece bu gidişata boyun eğme noktasına da bir o kadar yaklaşmış olur. Ama eğer bu gidişatta gerçekten yaşanması mümkün değil ise ve daha da ötesinde bu gidişat geleceğin günümüzdeki tasviri ise, nihayetinde patlamaktan başka bir seçeneğiniz kalmaz. ... çünkü dayanılmaz bir halde içinde bulunduğumuz şu an gelecek nesilleri de kapsar, yalnızca sizin hayatınızı veya çocuklarınızınkini değil, muhtemelen çok daha ötesini de.

Bu düşünceler, genel anlamda öngörüsül şekillendirme ile bağdaştırılan Occupy, 15-M/Indignados ve "meydan hareketleri" olarak bilinen diğer hareketler gibi Avrupa ve ABD'deki protesto dalgalarının bağamlarından uzak deneyimlere dayanır. Bahsedilen protesto dalgaları, özellikle Tunus ve Mısır başta olmak üzere Arap dünyasında başlamıştı. Bununla birlikte, protestoları tetikleyen unsurlar ve bastırılma sürecinde kullanılan şiddet, bu bölgede Avrupa ve ABD'den çok daha ciddi boyutlarda ve

hatta Kuzey'deki bilim insanlarının yoğun ilgi gösterdiği protestoların ana tetikleyicisi olan kemer sıkma politikalarını bile aşan ölçüdeydi. (Razsa ve Kurnik, 2012; Rohgalf, 2013; Flesher Fominaya, 2014; Sharma, 2014; Reinecke, 2018; Kayada ve Tréré, 2019; ve diğer çalışmalar). Berardi'nin geleceği olmayan yüzyıla dair açıklaması belirli bir bölge veya sınıf ile kısıtlanmış olmasa da dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanların deneyimlerindeki farklılığın öngörüsül düşünme yetilerine, şayet gelecek hakkında düşünülecek ise, daha fazla aracılık ettiğini düşünüyorum. Appadurai'nin (2013, s. 299) belirttiği gibi, "gelecek kesinlikle tarafsız ... bir ortam değildir". "Yoksullukla, dışlanmayla, yerinden edilmeye, şiddetle ve baskıyla yaşayan" insanlar için, haklı olarak "geleceğin bir lüks, kâbus, belirsizlik veya azalan bir olasılık olarak görüldüğünü", "her türden krizin yaşanmasıyla günümüzde bir travma" olarak deneyimlendiğini söyler.

"İdealist" çeviri

Gaber (2016) tarafından ileri sürülen "idealist" çeviri stratejileri ve Gaber'ın bu çeviri türü hakkındaki söylemleri, Berardi tarafından özetlendiği ve Mısır gibi ülkelerde son zamanlarda yaşanan şiddet olaylarını bizzat deneyimlemiş Hamilton ve Abdalla gibi aktivistlerin düşüncelerinde sert ifadeler ile yansıtıldığı üzere, günümüzdeki atmosferi ve geleceğe yönelik konumlandırmaları ortaya sunmaktadır. Şehir plancısı Gaber, şehirler hakkında konuşulurken yalnızca Kuzey'den gelmiş kelimelerin kullanılmasındansa, New York, Londra veya Paris'teki yaşamdan çok uzak olan Mısır başkentinin gerçeklerine dayanan bir terminoloji geliştirmekte kararlıdır. "İdealist" çeviri için yapılabilecek bir tanıma en yakın sözleri makalenin son iki paragrafına kadar karşımıza çıkmıyor olsa da bu tanım "idealist" çeviriyi öngörüsül şekillendirmeye oldukça yakın göstermektedir. Bu kavramın net, resmi bir tanımı olmadığı göz önünde bulundurulduğunda sözleri eksiksiz alıntılanmalıdır (2016, s. 105):

Kamusal alanlar kelime dağarcığımızdan karalanmış, dışlanmış. Dolayısıyla burada üstünde durulması gereken şey "idealist" çeviridir, gerçek olmasını, var olmasını istediğimiz alanları tanımlarken kullanılacak bir terminolojinin oluşturulmasıdır. Böyle bir "idealist" terminoloji oluşturulurken başlangıç noktası olarak sokaklarda konuşulan, o sokakların tasvirinde kullanılan dil ele alınır ve siyasi potansiyelle, kapsamlı bir kuramsallıkla aşılır. ...

Bir şehirde sosyal adaletin var olması Chicago'da nasıl sonuçlara yol açıyorsa aynı sonuçlar Kahire'de görülecektir, fakat hiçbir iki şehir birbirine benzemez. Dolayısıyla da sosyal adaletin bulunduğu şehirleri inşa etmek için mevcut olan araç ve kaynaklar da birbirinden farklıdır. Şehrin "idealist" dili bu durumun ve yerel terimlerin tek başına yeterli olmadığını farkında olduğu kadar bu terimlerin konuşlandırılmasının hayal gücünü canlandırmada ve mevcut şehrin içinde olası alanlar yaratmayı desteklemede muhakkak bir koşul olduğunun da farkındadır. Gerek Mısır'ın gerek herhangi bir ülkenin şehirleri için yeni terimlerin ortaya atılması ve geliştirilmesi, bu anlamda şehri değiştirmek için bir dayanak oluşturabilecek mekanizmaların ve araçların oluşturulması sürecidir.

Uygulamada ve makalenin son iki paragrafına kadar uzayan bu tartışmada öngörüsül şekillendirmenin aksine "idealist" çeviri, yalnızca içinde bulunduğumuz şu anın üzerine kurulu olup bir nebze de olsa ilham kaynağı olarak geçmişe bakmakla birlikte, şimdiki zamanın *tamamen baskısı altındadır* (Gaber, 2016, s. 106, no. 8):

... son (en fazla) elli yılda doğasında kökten bir değişim görmüş ve hatta yerleşim alanları ve nüfusunda patlama yaşamış bir şehirde içinde bulunulan anın bunaltıcı atmosferinin şehir üzerinde ezici bir hakimiyeti olduğu açıktır.

Gerçekten de Gaber'ın benimsenmesi gerektiğine inandığı terminoloji için sunduğu örnekler, dikkatinin tamamen günümüz gerçekleri üzerinde ve bu gerçeklere gömülü kişilere ulaşarak onlara güç verebilmede olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bahsedilen güç deneysel yollarda değil, gerçekleri konuşurken bildikleri ve anlayabildikleri deyimlerin kullanıldığı ortak bir dil oluşturmak için bu kişiler ile birliktelik kurmakta yatmaktadır. Bu nedenle "idealist" çeviri, yoksulluğun, nüfus fazlalığının,

somut kentsel yapılaşmanın içinde hapsolmuş ve her gün hayatta kalma mücadelesi veren kişilerin deneyimledikleri durumlarla yeniden bağlantı kurma ihtiyacını ön plana çıkarmaktadır.

Geçmişle bağlantısı noktasında, hem bu terimlerin ortaya çıkması hakkında bir uzmanlığı olmadığı hem de şehrin bu denli kökten bir değişim geçirmesinin sonucu olarak çağdışı geçmişi ile bir bağlantısı kalmadığı için, Gaber uzak geçmişten kalan terimlerin kullanılmasını önermediğini dile getirir. Sıkça, belki de daha yakın tarihteki, geçmişe başvurmaktadır. Örneğin, makalenin özünde ana konuyu özetlerken (2016, s. 97), "Arapça terimlerin çoğu zaman hazırda İngilizce karşılıkları bulunmamaktadır. Bu terimler Mısır kültürüne ve daha eski geçmişe dayanmaktadır. Birçok kişi şimdilerde bu terimleri çağdaş sosyal adalete bağlı hak iddialarını ilerletmek için kullanma çabasındadır" ifadelerini kullanır. Dolayısıyla, kullanılan terimleri bölgenin geçmişinden almak bir "idealist" çeviri stratejisidir. Geçmiş, geçerliliğini korumaktadır.

Gaber, Kuzey'den alınmış ve normalde *7adari* (aynı terim metropolitan kelimesinin çevirisinde de kullanılır) veya *madiini* (şehre ait) olarak çevrilen bir terim olan *urban* kelimesi için alternatif olarak klasik Arapçaya başvurulmasının somut bir örneğini sunmaktadır. Gaber'ın iddiasına göre *urban* kelimesi, Mısır gibi bir ülkenin gerçeklerinden ise Avrupa'da sıkça görülen kasaba/şehir ayrımını yansıtmaktadır. Dolayısıyla da *urban* kelimesinin *3/عمران umraan* olarak çevrilmesini önerir. Çünkü *3umraan* kelimesi yalnızca kentsel yapılaşma bulunan alanları değil, aynı zamanda kırsal alanları dahil eden insan yerleşim alanlarını da kapsayan yapı çevre kavramına daha yakındır. Bu terimin kaynağı, İbn-i Haldun'un yerleşim olmayan alanlar ve çöller ile yapı çevreleri karşılaştırdığı Mukaddime kitabıdır. Gaber, "bu klasik kelimeleri dile yeniden kazandırıp eleştirel ve profesyonel bağlamda kullanmak, şehri ve sosyal oluşumlarını tanımlamak için kullanılan analitik birimlerin yeniden yapılandırılmasına olanak tanır. Kuzey'in mülkiyet ve şehircilik tarihinden uzaklaşarak alternatif düzenler geliştirmemizi sağlar" (2016, ss. 103-104). Bu durumda, öngörüsül şekillendirmeden farklı olarak "idealist" çeviri geçmişi görmezden gelmemektedir. Geçmiş, günümüzle doğrudan bağlantısı olan önemli bir kaynaktır.

"İdealist" çeviri aynı zamanda, değişimin olumlu yönde olabileceği ihtimalini göz önünde bulunduruyor olsa da kendisini geleceğe göre konumlandırmamakta ve öngörüsül şekillendirmenin geleceğe duyduğu güveni aynı derece yansıtmamaktadır. Gaber, "yeni olguları belgelemek ve *değişimi savunmak*" (2016, s. 99, vurgu yazar tarafından eklenmiştir) için yeni bir dilin gerekliliğini dile getirir. Fakat aynı gerekliliği geleceğin öngörülmesinde veya gerçekleştirilmesinde bir dilin veya uygulamaların geliştirilmesi için görmemektedir. Bilakis bu yeni dilin işlevi olarak tasavvur edilenin, dili kullananların iktidardaki rejimin onlarca yıl süregelen baskı ve saldırılarının ardından ellerinde ne kaldıysa onu korumalarını sağlamak olduğu söylenebilir. Farklı bir geleceği öngörmek için değil, insanların yaşam alanlarını ifade ederken kendi kelime dağarcığını ve hukuk sistemini kullanma yoluyla kendileri ve yaşam alanları üzerindeki hakimiyetini gücü elinde tutanların işine gelecek şekilde ortaya koymaya devam eden devletin diline direnmek için gereklidir. Bu, "kamu hizmetleri ve altyapısını (sokak ve kaldırımlar dahil olmak üzere) askeri tesisler olarak tanımlayan ve bunlara karşı yapılan ihlallerin askeri muhakemeye sonuçlanma tehdidi oluşturduğunu belirten" (Gaber, 2016) *araadi al dawla* (devletin toprakları) teriminin yaygın ve resmi kullanımında açıkça görülmektedir. Bu terimin dayatılmasının etkisi, kamusal alanların "kamusal alan olarak değil, sosyalliğin, etkileşim ve topluluğun varlığını eksilten 'tesisler' ve 'teçizatlar' olarak ele alınmasıdır" (Gaber, 2016, s. 102). Terside durumda kamusal alan olarak anlaşılacak kelimelerin kullanımı, "güvenliğe/stratejiye ait bir dile dahil edilmektedir" (Gaber, 2016). Günümüz gerçeklerini dile getirmek için geçmişten gelen bir dili canlandırmak, resmi dille rekabet etmek ve (mütevazı) bir değişimi savunmak için bir strateji olarak işlev görebilir. Fakat bu, öngörüsül şekillendirmenin yapmaya kalkıştığı gibi sahada gerçekler yaratarak daha iyi bir geleceği öngörmekte işlevsel olacağı anlamına gelmemektedir.

Gaber'ın altından kalkmaya çalıştığı terminolojik ikilemler soyut değildir, dilbilimsel açıdan doğruluk veya incelikle ilgilenmez. "İdealist" çeviri fikri, kentte sosyal adalet için etkili savunma çalışmalarını destekleyebilecek eleştirel bir terminoloji geliştirmekle ilgilidir. Gaber ve bölgedeki diğer kent uzmanları, Arapçadaki 'kamusal alan' gibi kavramların yeniden oluşturulmasında kullanılacak terimler bulmaya çalışmaktadır. Kullandıkları terimler, sokaktaki bireyler için anlaşılabilir olmalı ve şehirde yaşadıkları deneyimlere hitap etmelidir. Bununla beraber, müdafaa çabalarına destek çıkabilmek için bölge genelinde kullanılacak ortak bir dil oluşturmaya da uygun olmalıdır.⁸Gaber'ın aklındaki "idealist" çeviri fikri bu nedenle yerel gerçekliklere ve halkın deneyimlerine dayanmaktadır. Bu durum, yalnızca bu kişiler ile sohbet edebilmek ve hassas kentsel projelerde beraber çalışabilmek amacına bağlı değildir. Gaber gibi aktivistlerin hedef aldığı mahallelerde yaşayan yerel halkın kullandığı terimlerin, batılı şehir biliminden alınmış kelimelerde eksik kalan toplulukçu ahlakı somutlaştırıyor olmasıyla alakalıdır. Gaber (2016, s. 104) konu hakkındaki görüşünü şu sözlerle belirtir:

Profesyoneller ve aktivistler, vatandaşların kullandığı dillerin oluşturduğu alana odaklanarak gösterdikleri çabayı kişilerin en çok önem verdiği sorunları aydınlatmaya ve yaşadıkları deneyimden bağlantısız soyut mekanlardan ziyade kişilerin şehre dair deneyimlerinde doğal olarak karşılaştıkları somut bölünmeler ve olaylar üzerinde değişiklikler yaratmaya yönlendirebilirler.

"İdealist" çeviri bu anlamda da geçmiş ve gelecekte ziyade şimdiki zamana özel önem atfeder. Ve yine bu anlamda daha parlak bir gelecek mitinin zayıfladığını ve yine aynı şekilde şimdiki zamanda birlik içinde yaşamın yeni ve ütopyik yollarını veya daha iyi bir geleceği öngörülsele bir şekilde bekleyen göstergebilimsel buluşları deneyerek o daha iyi geleceği hayata geçirme kabiliyetimize olan güvenin azaldığını yansıtmaktadır. "İdealist" çeviri kavramının içinde bulunarak tasarlandığı şimdiki zaman olgusu görmezden gelinemeyecek kadar önemli, bir o kadar da zorludur. Özellikle de Arap Dünyasında ve Afrika'nın birçok yerinde yaşayan, geleceği değiştirme kabiliyetlerine olan güvenleri gittikçe çökmekte olan, yakın ve uzak geçmişte yaşadıkları çok sayıda ve giderek şiddetlenen aksiliklerin ve travmaların ağırlığı altında ezilen geniş bir insan kitlesiyle doludur. Dolayısıyla da Berardi'nin dünya çapında içinde bulunduğumuz çağın bir özelliği olarak betimlediği yabancılaşma ve panik duygularına yeni bir umutsuzluk katmanı eklenmiş olur. Bu tür acı gerçekliklerin içinde yaşayan ve tepki göstermeye çalışan aktivistler için deney kavramı karşılamaya güçleri yetmeyecek bir lükstür. Gaber'ın "idealist" çeviri için savunduğu strateji türleri arasındaki farkta, özellikle de sıradan halkın dilini kullanmaya yaptığı vurguda ve Words of Women from the Egyptian Revolution (Mısır Devrimindeki Kadınların Düşünceleri) tarafından İspanyolca altyazı oluşturulurken eril-dişil ayrımı yapılan dile karşı benimsenen oldukça belirgin öngörülsele stratejilerde (yukarıdaki Görsel 1) açıkça görülmektedir.⁹ Deney, yoğun bir travma ve acı yaşandığı ortamda edebe aykırı kalmaktadır. Hamilton, Baker (2018, s. 461) tarafından aktarılan bir röportajda konuya dair şu sözleri söylemiştir:

... öldürülen çocuklarının arkasından ağlayan bir anne veya baba görüyorsun. Haklarını nasıl arayacaklarından bahsediyorlar. Bu ortam senin gelip video sanatıyla uğraşacağın veya ortalığı karıştıracağın bir yer değil... işin oraya gelip keder hakkında bir Omar Hamilton filmi yapmak değil.

Son olarak, "idealist" çeviriye ait harekete geçirme stratejileri ve şimdiki zaman ile geleceğe dair yönelimleri, Cassegård ve Thörn'ün çevre hareketiyle alakalı son protesto dalgasına ilişkin analizini anımsatmaktadır. Bu dalgalar, "ne güçlü bir umut duygusuyla ne de gelecekte gerçekleşmesi beklenen bir felaket korkusundan ortaya çıkmış gibi görünüyor. Kaynağı, bir felaketin şu an zaten yaşandığı inancındır." (2018, s. 562; vurgu orijinalindeki gibidir). İlginç bir şekilde, Cassegård ve Thörn insanların bakış açısındaki bu değişimi, özellikle Küresel Güney ile, dünyadaki en yüksek düzey baskıya ve yıkıma maruz kalmış bölgeler ile ve "felaket hakkında artan bir meşguliyetin bulunduğu, felaketin gelmekte olan bir tehditten ziyade zaten var olan bir gerçeklik veya artık önüne geçilmesi mümkün olmayan bir gelecek olarak görüldüğü yerlerle" (Cassegård ve Thörn, 2018, s. 563) ilişkilendirmektedir.

Son söz

Berardi'nin son kitabı olan *Futurability: The Age of Importance and the Horizon of Possibility*'nin başında şu sözler geçmektedir: "Gelecekte bahsetmeyeceğim tekrar. Geleceğin yokluğundan da bahsetmeyeceğim" (2017/2019, s. 1). Kitabın alt başlığından da anlaşılabilir üzere, Berardi iktidarsızlık fikrine ve gelecek için bir etki yaratabilme kabiliyetimizde yaşanan kayba hâlâ vurgu yaparken dünyanın içinde bulunduğu zor durum için olası çıkış yolu sunmaya çalışmaktadır. Berardi'nin hareket noktası, olası geleceklerin her zaman şimdiki zamanın içinde saklı olduğu ve dolayısıyla da değişim yaratılabileceği fikrinin tamamen göz ardı edilemeyecek olmasıdır. Geleceğin sonu henüz gelmiş değildir. Ancak bu olasılık, nihayetinde üç unsur arasında görülen gerilime tabidir: ihtimal, güç ve iktidar. Özgürleşme olgusunun yalnızca bir ihtimalden ibaret olduğunu, "gerçekleşmesi için güce ihtiyaç duyduğunu" (Berardi, 2017/2019, s. 9) ve güç sahiplerinin bizim için mevcut olan olanakları kısıtlama çabalarıyla bastırılan bir olasılık olduğunu öne sürer.

Zaman ve teknoloji, ana kavramlar olarak yerlerini korumaktadır. Yayınlarını internet üzerinden yapan *032c Magazine*'de yayınlanan bir röportajda, Berardi (2017) mevcut iktidarsızlığımızın sebebinin "siyasetin, eleştirelliğin, alınan kararların zamansallığının, bilgi küresinin zamansallığı tarafından geride bırakılmış" olmasına bağlamakta, "Bilgi küresinin siyasal uzlaşım, siyasal eleştiri, siyasal mantık için fazla hızlı, fazla yoğun" olduğunu söylemektedir. Bu çıkmazdan kurtulmanın tek yolu "teknolojik makinede köklü bir dönüşüm yaşanmasıdır". Fakat dünya çapında milyonlarca işçi bu makinenin varlığının sürdürülmesinde ve büyümesinde katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle Berardi, "tek çıkış yolunun bilişsel işçinin öz-örgütlenmesi" olduğunu beyan eder.

Berardi'nin geleceğe dair güncel tutumu, öncesinde ana hatlarıyla belirttiğim terimler bağlamında ne öngörüsül ne de "idealist"tir. Her ikisinin bir birleşimidir belki de: Günümüzün zorluklarından bunalmıştır, buna rağmen en azından son kitabından anlaşılabilir üzere nispeten uzun soluklu bir gelecek hayaline dayalı bir çıkış yolu bulmaya, başkalarını da bu hayal için şimdiki zamanda çaba göstermeye teşvik etmeye çabalamaktadır. Sonuç olarak, ümit beslememektedir. Birçok kez "siyasi umudun dönüşü olmayan bir ölüm yaşadığını" beyan etmiştir (2017&2019, s. 39), çünkü "demokrasinin gerektirdiği sistematik koşullar, hüküm sürmekte olan ve geri dönüşü bulunmayan süreçler tarafından geçersiz kılınmıştır" (Berardi, 2017, s. 42). Değişime etki etmek için çabalayan diğerleri gibi, her ne kadar mütevazı olsa da aktivist çevirmenler de içinde faaliyet gösterdikleri özel, yakın çevreye tabi yollarla içinde bulunduğumuz bunalıcı zamanın değişken ve zorlu atmosferi ve geleceğin bilinmezliğini aşmak için çabalayacaktır. Nedeni tam olarak da şimdiki zamana gömülü gelecek olasılıklarının ve iktidar seviyesi ile gücün işleyiş şeklinin önemli ölçüde farklılık göstermesidir. Cassegård ve Thörn'ün öne sürdüğü gibi (2018, s. 575), yaşanacak çevresel bir çöküş bile "sosyal ve coğrafi açıdan dengesiz" olacaktır. Dolayısıyla bu, geleceğe yönelik farklı konumlandırmalar ve farklı seferberlik stratejilerinin oluşturulması demektir.

Appadurai (2013, s. 298), "'yaşamın varlığı' noktasında işlev gördüğü söylenebilecek dünya nüfusunun büyük bir kısmı için beklenti, hayal gücü ve idealizm olgularını geleceği şekillendirme yolunda bir araya getirecek bir yol henüz bulamadıklarının" farkındadır. Bir akademisyen ve daha da ötesinde bir antropolog olarak Appadurai, ilerlemek için adım atılması gereken yolun, en azından "arabulucular, kolaylaştırıcılar ve olabilirlik etiğine karşı olasılık etiğini destekleyenler" (Appadurai, 2013, s. 299) olarak ilerlerken "kendimizi partizan konumuna koymaktan" ve bunu "soyut olarak veya bize uzak kalan, kopuk olduğumuz alanlarda" (Appadurai, 2013, s. 300) değil, somut olarak ve ait olduğumuz alanlarda yapmaktan geçtiğini öne sürmektedir. Üst düzey arabulucular ve durum yöneticileri olarak çevirmenlerin ve hayatımızın her noktasında etkili olan söz ve metinleri üretirken gelecekle etkileşimlerinin doğuracağı sonuçlarla ilgilenenlerin, günümüzde hâlâ yeri olan olası durumların süregelen aşınımını tersine çeviremeye de durdurma yolunda önemli bir rol oynayabileceğini savunuyorum.

Verilerin ulaşılabilirliği

Bu çalışma sırasında hiçbir veri seti oluşturulmadığı ve analiz edilmediği için verilerin paylaşımı bu makale dahilinde uygulanmamaktadır.

Notlar

¹ Arapça lehçelerin resmi ve yazılı metinlerde kullanımı yaygın değildir, uygun bulunmamaktadır.

² <https://globalizingdissent.wordpress.com/>.

³ Ne yazık ki hazırlanan altyazılar, videoların İngilizce altyazılı versiyonları aracılığıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda İngilizce aracılığıyla yapılan dolaylı çeviri uygulamasının eleştirisini ve gerçekleşmesinde rol oynayan kısıtlamalar ve gerilimlerin tasdiki için bkz. Baker (2016)

⁴ Occupy bağlamında öngörülsele şekillendirmenin deneysel yönlerinin eleştirisi için bkz. Rohgalf (2013)

⁵ Bu makale, araştırmacıların erişiminde olan ve beraberinde bulunan yazılım araçları paketi ile incelenilebilmesi mümkün olan İnternet materyalleri Genealogies of Knowledge elektronik külliyyatının bir bölümünü oluşturmaktadır. Bkz. <https://genealogiesofknowledge.net/genealogies-knowledge-corpus/>

⁶ Bu tür gelecek odaklı aktivizmin ilgi çekici başka bir çeşidi de çevre hareketiyle ilişkilendirilir ve "genel anlamda en azami etkisini önüne geçmek için çabalamazsak gelecekte başımıza gelecek büyük kayıpları hatırlatarak elde etmiştir" (Cassegård ve Thörn, 2018, s. 562). Dolayısıyla da "daha iyi ve ütöpic bir gelecek" fikri, bu hareket için "harekete geçirici bir araç" olarak "yaklaşan felaket ve düşüşün" hatırlatılmasından "daha az önemli" görülmüştür (Cassegård ve Thörn, 2018).

⁷ Burada, Arap bilim insanları tarafından değil, Arap blog yazarları tarafından geliştirilen bir Arapça transkripsiyon sistemini benimseme konusunda Gaber'in adımlarından yürüyorum. Örneğin bu durumda, 7 rakamı ح (Avrupa dillerinde eşdeğeri bulunmayan, baskılı ünsüz olmayan bir h) sembolünü temsil etmektedir.

⁸ Bu, Alsharif ve Rizk'in (2019a, 2019b) daha önce üzerinde durulan yerel çevirileri seçme kararı ile aynı mantıktadır.

⁹ Words of Women from the Egypt Revolution'ı kuran ve videoların İspanyolca altyazılarını teftiş eden Leil Zahra-Mortada, Mısır'daki protestolara aktif bir şekilde katılmış ve ayaklanmada şiddet olaylarının en sık görüldüğü aylarda OPTANISH'in (Cinsel Tacize Karşı Eylem) kurulmasında büyük rol oynamıştır (Zahra-Mortada, 2015). OPTANISH üyeleri, aralarında Zahra-Mortada da bulunmakla birlikte, ayaklanma sırasında özellikle de Tahrir'de toplu cinsel saldırıların hedefi olan kadın protestocuların imdadına yetişmek için hayatlarını defalarca riske atmışlardır. Ancak Words of Women from the Egypt Revolution tarafından üretilen videolar, ayaklanmanın şiddetinden uzakta, nispeten güvenli ve rahat ortamlarda çekilmiş ve altyazıları da bu ortamlarda hazırlanmıştır. Lübnan kökenli Zahra-Mortada, uzun yıllar Avrupa'nın şehirlerinde, özellikle de Barselona ve Berlin'de yaşamıştır.

Kaynakça⁶

Abdalla K (2016) Changing frames and fault lines: notes towards a map of revolution's shifting narratives. In: Baker M (ed.) Translating dissent: voices from and with the Egyptian revolution. Routledge, London & New York, NY, pp. 33–44

Alsharif B, Rizk P (2019a) In order to move forward. Interviewed by Baker M. Camden Arts Centre, London

Alsharif B and Rizk P (2019b) This world is strange / العالم ده غريب. Unpublished manuscript

Anderson B (2010) Preemption, precaution, preparedness: anticipatory action and future geographies. Prog Hum Geogr 34(6):777–798

⁶ Kaynakça gösteriminde özgün metnin kaynakça sistemi kullanılmıştır (E.N).

- Baker M (2016a) The prefigurative politics of translation in place-based movements of protest: subtitling in the Egyptian revolution. *Translator* 22(1):1–21
- Baker M (2016b) Beyond the spectacle: translation and solidarity in contemporary protest movements. In: Baker M (ed.) *Translating dissent: voices from and with the Egyptian revolution*. Routledge, London & New York, pp. 1–18
- Baker M (2018) Audiovisual translation and activism. In: Pérez-González L (ed.) *The Routledge handbook of audiovisual translation*. Routledge, London & New York, pp. 453–467
- Berardi F (Bifo) (2011) *After the future*, Edited by Gary Genosko and Nicholas Thoburn, translated by Arianna Bove, Melinda Cooper, Erik Empson, Enrico, Giuseppina Mecchia, and Tiziana Terranova. AK Press, Chico
- Berardi F (Bifo) (2012a) Semio-capital and the problem of solidarity. Panel contribution to 'We Have Our Own Concept of Time and Motion', organized by Auto Italia in collaboration with Federico Campagna, Huw Lemmey, MichaelOswell and Charlie Woolley, August 2011. Published online and available at <https://libcom.org/book/export/html/45057>
- Berardi F (2012b) The transversal function of disentanglement. In: Campagna F, Campiglio E (eds) *What we are fighting for: a radical collective manifesto*. Pluto Press, London, pp. 139–145. (Bifo)
- Berardi F (2017/2019) *Futurability: The Age of impotence and the horizon of possibility*. Verso, London & New York. (Bifo)
- Berardi F (Bifo) (2017) BIFO BERARDI on political impotence and the rise of Global Silicon Valley, interviewed by Sanja Grozdanic, 29 August. <https://032c.com/bifo-berardi>
- Buts J (2019a) Political concepts and prefiguration: a corpus-assisted enquiry into democracy, politics and community. University of Manchester, Manchester, UK, Unpublished PhD Thesis
- Buts J (2019b) Translation and prefiguration: consolidating a conceptual encounter, perspectives. *J Translatol*. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2019.1682626>
- Cassegård C, Thörn H (2018) Toward a postapocalyptic environmentalism? Responses to loss and visions of the future in climate activism. *Environ Plan E* 1(4):561–578
- Engbresten E, Sandset TJ, Ødemark J (2017) Expanding the knowledge translation metaphor. *Health Res Policy Syst* 15:19
- Flesher Fominaya C (2014) Debunking spontaneity: Spain's 15-M/*Indignados* as autonomous movement. *Soc Mov Stud* 14(2):142–163
- Gaber S (2016) What word is this place? Translating urban social justice and governance. In: Baker M (ed.) *Translating dissent: voices from and with the Egyptian revolution*. Routledge, London & New York, pp. 97–106
- Haiven M, Khasnabish A (2013) Between success and failure: dwelling with social movements in the hiatus. *Interface* 5(2):472–498
- Hamilton OR (2016) Moments of clarity. In: Baker M (ed.) *Translating dissent: voices from and with the Egyptian revolution*. Routledge, London & New York, pp. 241–244
- Hautamäki L (2018) Uncertainty work and temporality in psychiatry: how clinicians and patients experience and manage risk in practice? *Health Risk Soc* 20(1–2):43–62
- Ishkanian A, Peña Saavedra A (2019) The politics and practices of intersectional prefiguration in social movements: the case of sisters uncut. *Sociol Rev* 67 (5):985–1001

- Kaun A (2020) Temporality. In: Baker M, Blaagaard B, Jones H, Pérez-González L (eds) Routledge encyclopedia of citizen media. Routledge, London & New York (in press)
- Kavada A, Treré E (2019) Live democracy and its tensions: making sense of livestreaming in the 15M and occupy. *Inf Commun Soc*. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2019.1637448>
- Kristeva J, Moro MR, Ødemark J, Engebretsen E (2018) Cultural crossings of care: an appeal to the medical humanities. *Med Humanit* 44:55–58
- Kulick R (2014) Making media for themselves: strategic dilemmas of prefigurative work in independent media outlets. *Soc Mov Stud* 13(3):365–380
- Luchies T (2015) Towards an insurrectionary power/knowledge: movement-relevance, anti-oppression, prefiguration. *Soc Mov Stud* 15(5):523–538
- Maeckelbergh M (2009a) The will of the many: how the alterglobalisation movement is changing the face of democracy. Pluto Press, London & New York, NY
- Maeckelbergh M (2009b) Reinventing democracy. Red Pepper. <http://www.redpepper.org.uk/Reinventing-democracy/>
- Maeckelbergh M (2011) Doing is believing: prefiguration as strategic practice in the alterglobalization movement. *Soc Mov Stud* 10(1):1–20
- Maeckelbergh M (2020) Prefiguration. In: Baker M, Blaagaard B, Jones H, Pérez-González L (eds) Routledge encyclopedia of citizen media. Routledge, London & New York, NY (in press)
- Polletta F (2002) Freedom is an endless meeting. Democracy in American social movements. University of Chicago Press, Chicago & London
- Razsa M, Kurnik A (2012) The occupy movement in Žižek's hometown: direct democracy and a politics of becoming. *Am Ethnol* 39(2):238–258
- Reach G (2019) Temporality in chronic diseases and adherence to long-term therapies: from philosophy to science and back. *Diabetes Metab* 45: 419–428
- Reinecke J (2018) Social movements and prefigurative organizing: confronting entrenched inequalities in occupy London. *Organ Stud* 39(9):1299–1321
- Rohgalf J (2013) Democracy of the many? Occupy Wall Street and the dead end of prefiguration. *Distinktion: Scand J Soc Theory* 14(2):151–167
- Roos J (2015) Towards a new anti-capitalist politics. *ROAR Mag*, 9 December
- Sharma S (2014) Because the night belongs to lovers: occupying the time of precarity. *Commun Crit/Cult Stud* 11(1):5–14
- Taviano S (2016) Translating resistance in art Activism: Hip Hop and 100Thousand Poets for Change. *Transl Stud* 9:282–297
- Teleb A (2014) The Zeitgeist of Tahrir and Occupy, Truthout, 10 February. <https://truthout.org/articles/the-zeitgeist-of-tahir-and-occupy/>
- Trott CD (2016) Constructing alternatives: envisioning a critical psychology of prefigurative politics. *J Soc Political Psychol* 4(1):266–285
- Yates L (2015) Rethinking prefiguration: alternatives, micropolitics and goals in social movements. *Soc Mov Stud* 14(1):1–21
- Zahra-Mortada L (2015) OPANTISH: the Hashtag that became a movement. <https://www.youtube.com/watch?v=B6LJhX-4LLg> and <https://monabaker.org/post/leil-zahra-mortada-opantish-the-hashtag-that-became-a-movement-mpa-034-2/>